

**ПРИКАЗ УЏБЕНИКА МАЛОЉЕТНИЧКА ДЕЛИНКВЕНЦИЈА –
ПРЕВЕНЦИЈА И РЕСОЦИЈАЛИЗАЦИЈА, АУТОРА ДР НЕБОЈШЕ
МАЦАНОВИЋА, ДР НИКОЛИНЕ ГРБИЋ-ПАВЛОВИЋ И МР ЈЕЛЕНЕ
КУПРЕШАНИН**

Приказ

DOI: 10.7251/BPG1601331N

УДК: 343.915(048.83)

Мр Едина Хелдић-Смаилагић*

Почетком љетњег семестра академске 2015/2016. године, у издању Удружења наставника и сарадника Универзитета у Бањој Луци и Европског дефендологија центра Бања Лука, објављен је уџбеник „Малољетничка делинквенција – превенција и ресоцијализација“, чији су аутори доц др Небојша Мацановић, др Николина Грбић-Павловић и мр Јелена Купрешанин. Уџбеник је изузетно вриједан преглед досадашњих теоријских и практичних дискурса везаних за научно поље малољетничке делинквенције, и то кроз призму правника, педагога и социјалног радника. Поред најзначајнијих одредница малољетничке делинквенције, књига нуди и опис савременијих приступа у ресоцијализацији малољетника наглашавајући алтернативне санкције за малољетнике, које се примјењују у другим правним системима. С обзиром на то да је малољетничка делинквенција изузетно осјетљива област, јер се тиче најрањивије категорије становништва – малољетника, књига је успешан научни подухват у расвјетљавању овог „горућег“ проблема у Републици Српској и Босни и Херцеговини. Уџбеник има 159 страна, састоји се од три главе, у којем су описана три темељна становишта када је у питању ова проблематика- педагошко-психолошко, социјално и правно становиште. Литературу за ову богату и комплексну научну књигу чини 211 извора, са више говорних подручја.

Већ на самом почетку, идејним рјешењем корица, аутори нам указују на следеће импликације: у основи малољетничког преступништва је млада особа у најбурнијој фази развоја – адолесценцији, особа којој је потребан индивидуални приступ и адекватан одговор надлежних институција; акценат је на неопходности промјена када су у питању програми ресоцијализације, односно увођењу савременијих модела и приступа када је у питању рад са малољетницима, као и заштита малољетних делинквената од секундарне стигматизације.

* *Висока школа унутрашњих послова, Универзитет у Бањој Луци; email: edina_heldic@yahoo.com.*

Први дио књиге, односно прва глава сагледава педагошко-социјалне одреднице, те се састоји из два дијела. Први дио обрађује сам појам малољетничке делинквенције и феноменологију, док се други састоји од приказа свих релеватних егзогених и ендогених фактора који детерминишу појаву делинквентног понашања. Само одређење појма малољетничке делинквенције носи у себи разна противрјечна становишта у односу на дисциплину у којој се појам појављује, али је већина аутора сагласна да је ријеч о врло карактеристичној појави у друштву, којој треба прићи мултидимензионално. Поред већ познатих теоријских парадигми (биолошких, социолошких и психолошких) свијета социјалне патологије, аутори указују на проблем кризе система друштвених вриједности који ствара криминалну инфицираност, односно младе особе који се угледају на погрешне узоре, и на тај начин се полако увлаче у „замршено клупко“ неморалног понашања, асоцијалних ставова, усвајање норми контракултуре и потпуну деградацију образовног система и интелектуалног развоја. Аутори су указали да заштитне факторе малољетничке делинквенције чини здрава, функционална породица, али и функционалан школски систем. Управо неусклађен и неприлагођен образовни систем утиче на све већу дисфункционалност школа, што доводи до све већег степена криминалне инфицираности. Ова два издвојена егзогена фактора су повезана и са осталим факторима међу којима аутори истичу: слободно вријеме (које је најчешће неорганизовано и несврсисходно), масовни медији (који нуде неквалитетан програм и промовишу погрешне вриједности), вршњачке групе (одбаченост од вршњачке групе ствара могућност уласка у девијантну групу), утицај улице, климе и географског положаја, економске екризе, сиромаштва и незапослености, урбанизације и утицај ратних и других катастрофа. Сагледавајући ендегену компоненту малољетничке делинквенције, аутори значај дају интелигенцији, насљеђу, емоцијама и мотивима. Генерално, са опрезом тумаче виђења да је ниска интелигенција везана за криминално понашање, као и да се насљеђе може сагледати без социјалних конструката, док врло сигурно повезују афекте, промјене у расположењу и понашању и адолесценцију, као најбурнији развој сваког појединца. У таквим стањима делинквенти често бирају неприхватљиве начине у задовољавању својих мотива. Овакав приступ аутора је у сагласју са модерним начином сагледања делинквенције, у којима се на адолесценцију гледа као на отежавајући и одржавајући фактор малољетничке делинквенције.

У другој глави књиге се малољетничка делинквенција сагледава као социјални проблем. Акцент је стављен на превенцији малољетничког преступништва, гдје је посебно представљен Дневни центар за малољетнике у Бањој Луци, као примјер добре праксе у раду са малољетницима. Дневни центар својим активностима жели да

подстакне развој личности адолесцента, иницира побољшање односа малолетника с породицом, као и да развије адекватне когнитивне стратегије у рјешењу проблема.

Трећи дио уџбеника по свом садржају и структури указује на све значајне правне одреднице које се вежу за малолетничку делинквенцију и састоји се из четири цјелине: међународни стандарди у вези са кажњавањем малолетника, кажњавање малолетних учинилаца кривичних дјела, кривичноправни положај малолетника и систем малолетничких санкција у Републици Српској и алтернативне санкције за малолетнике којима се ограничава слобода. У овом дијелу су наглашени сви најзначајнији међународноправни документи који се односе на дјецу и малолетнике, те описане све мјере упозорења и кривичне санкције које се примјењују према малолетницима, које су регулисане Законом о заштити и поступању са дјецом и малолетницима у кривичном поступку Републике Српске. Најзначајнији допринос ове књиге је садржан у посљедњем дијелу књиге, који се тиче алтернативних санкција за малолетнике, које се примјењују у другим правним системима, а које имају карактер васпитних, образовних или медицинских мјера. Такав систем мјера је потпуно подређен личности малолетног починоца кривичног дјела, те аутори описујући алтернативне мјере указују на неопходност промјена сагледавања проблема малолетничке делинквенције у оквиру постојећег закона.

На крају, можемо констатовати да уџбеник аутора др Небојше Мацановића, др Николине Грбић-Павловић и мр Јелене Купрешанин представља значајан допринос научној и стручној литератури, те не само да сагледа тренутно стање него даје и нове, шире погледе везано за ову осјетљиву проблематику. Такође, сматрамо да ће уџбеник бити користан и широј читалачкој јавности, као и студентима различитих професионалних оријентација. Уџбеник доноси са собом савремене одреднице Платонове идеје о тзв. „кући кајања“, које указују на важност сагледавања малолетног делинквента из једног хуманијег угла гледања, и као такав је је добра полазна тачка за предстојеће реформе у пољу социјалне и казнене политике.